

Opinia Komitetu Regionów „Znaczenie rewitalizacji miast dla przyszłego rozwoju miast w Europie”

(2010/C 267/07)

KOMITET REGIONÓW

- uważa, że w ramach opracowania strategicznych decyzji dotyczących przyszłego okresu programowania (2014-2020) UE powinna uznać strategiczne znaczenie rewitalizacji miast i czuwać nad wzmocnieniem wymiaru miejskiego we wszystkich obszarach polityki, aby miasta stały się ponownie laboratoriami badawczymi, jednak przyjmując tym razem dużo bogatszy program, który pomoże Europie wyjść z kryzysu gospodarczo-finansowego;
- proponuje ustanowienie inicjatywy „Rewitalizacja na rzecz inteligentnych miast europejskich sprzyjających włączeniu społecznemu i opartych na zasadach zrównoważonego rozwoju”. Miasta UE mogą stać się doskonałym polem realizacji siedmiu projektów przewodnich, o których mowa w strategii „Europa 2020”;
- zachęca Komisję do dokładnego przeanalizowania rezultatów włączenia inicjatywy wspólnotowej Urban do programów operacyjnych w ramach EFRR i do dokonania ich śródkresowej oceny. W świetle tej oceny może okazać się konieczne wyeksponowanie w kolejnym okresie programowania szczególnego charakteru inicjatyw w zakresie rewitalizacji miast w ramach funduszy strukturalnych oraz poprawienie koordynacji z innymi działaniami w ramach europejskiej agendy miejskiej;
- podkreśla, że na podupadłych obszarach miejskich należałoby podejmować starania, by miasta ponownie stały się atrakcyjne, zdolne do zaspokojenia aspiracji wszystkich mieszkańców, niezależnie od dochodów. Uważa, że obszary miejskie w trudnej sytuacji nie powinny i nie mogą zostać pozostawione bez pomocy, gdyż stanowią one źródło niewykorzystanych talentów oraz świadczą o marnotrawstwie zasobów, gdyż kapitał ludzki i materialny pozostaje niewykorzystany, podczas gdy mógłby być produktywny i przyczyniać się do ogólnego wzrostu gospodarczego;
- uważa, że dla większości obszarów miejskich głównym wyzwaniem jest pogłębianie się nierówności społecznych. W związku z tym nowy cel spójności terytorialnej włączony do traktatu lizbońskiego powinien zachęcić wszystkie szczeble sprawowania rządów do uwzględnienia tych dysproporcji we wszystkich działaniach sektorowych w miastach w ramach całościowych strategii rewitalizacji miast.

Sprawozdawca generalny:	Spyridon Spyridon (Grecja, PPE), członek rady departamentu Ateny – Pireus
Dokument źródłowy:	Wniosek prezydencji hiszpańskiej

I. ZALECENIA POLITYCZNE

Wkład miast w rozwój i droga od odnowy do rewitalizacji miast

KOMITET REGIONÓW

1. Sądzi, iż miasta i regiony miejskie (jako konurbacje miejskie wraz z sąsiednimi gminami) są tyglami wyobraźni i kreatywności oraz mają w sobie potencjał pozwalający sprostać problemom gospodarczo-finansowym, z którymi boryka się Unia Europejska, a także dysponują środkami umożliwiającymi walkę z wykluczeniem społecznym, przestępczością i ubóstwem. Niemniej jednak zdaniem KR-u wspomniane atuty powinny znaleźć uznanie w programach strukturalnych, by umożliwić zmiany i rewitalizację.

2. Uznaje, że miasta i ośrodki miejskie ⁽¹⁾ wnoszą coraz istotniejszy wkład w zrównoważony rozwój na wszystkich szczeblach sprawowania rządów i w relacjach między nimi. Miasta są centrami kultury, gospodarki, kształcenia, badań i rozwoju, usług opartych na wiedzy oraz sektora finansowego, jak też węzłami regionalnego i międzynarodowego transportu osób i towarów, a także przyczyniają się w znacznym stopniu do integracji grup ludności o różnym pochodzeniu.

3. Zwraca uwagę na fakt, że niektóre obszary miejskie cierpią z powodu problemów środowiskowych, gospodarczych i społecznych, odnotowuje przy tym jednak wiele przykładów pomysłnej rewitalizacji miast w Europie sfinansowanej przy współudziale UE.

4. Podkreśla, że w wielu wypadkach do skoncentrowania ludności w miastach, na skutek nielegalnej zabudowy i migracji wewnętrznej, doszło w tempie przekraczającym możliwości i plany samorządów lokalnych. W związku z tym narastały problemy społeczne, pewne grupy ludności zostały odsunięte na margines pomimo ich znacznego potencjału zawodowego i społecznego. W miastach krajów rozwiniętych istnieją biedniejsze dzielnice, które są integralną częścią tkanki miejskiej i stanowią czynnik wykluczenia społecznego i rosnącego braku bezpieczeństwa.

5. Stwierdza, że zmiany strukturalne w sektorze gospodarki, przeniesienie działalności produkcyjnej i wprowadzenie nowych technologii, zwłaszcza w dziedzinie transportu, towarów, na przykład rozdzielanie ładunków, szybko doprowadziły do degradacji infrastruktury i gruntów, (porty, dworce kolejowe), wpływając poważnie na zdolność do ekonomicznego i społecznego funkcjonowania niektórych dzielnic i całych miast, a także stawiając je przed zupełnie nowymi wyzwaniem.

(1) W całej opinii należy uwzględnić regiony miejskie (jako konurbacje miejskie wraz z sąsiednimi gminami)

6. Zwraca uwagę, że polityka odnowy miast powinna być podstawą odpowiedniego modelu, którego zakres stosowania obejmowałyby formy działań interwencyjnych sięgających od rewitalizacji przestrzeni miejskiej po odnowienie istniejących budynków. Nowy model zrównoważonego miasta powinien opierać się na całościowym podejściu do odnowy, które powinno być innowacyjne i uwzględniać aspekt ekologiczny, społeczny i gospodarczy, zgodnie z kartą lipską. Chodzi o to, by nie dążyć do nieograniczonej ekspansji ani do zabudowy ze szkodą dla terenów zielonych, ale przeciwnie – o kontrolę zwiększania powierzchni miast i zapobieganie temu rozrostowi, odnowę istniejących zasobów mieszkalnych i tkanki społecznej, poprawę efektywności energetycznej miast, rewaloryzację nieużytków poprzemysłowych i promowanie bardziej zrównoważonych środków transportu, planowanie przestrzenne na różnych płaszczyznach (regionalnej, okręgowej lub lokalnej) i zabudowa mieszana jako podstawowe punkty odniesienia.

7. Przypomina, że pod koniec XX wieku pojawiła się pilna potrzeba celowych i wszechstronnych działań na rzecz odnowy miast. Złożony charakter problemów skłania do wielowątkowego podejścia i do opracowania programów ich rewitalizacji, w których dąży się do całościowego sposobu wyznaczania celów oraz wyboru metod i narzędzi realizacji w kontekście szerszych realiów geograficznych i oszczędności skali. Zdaniem Komitetu obszary miejskie w trudnej sytuacji nie powinny i nie mogą zostać pozostawione bez pomocy, gdyż stanowią one źródło niewykorzystanych talentów oraz świadczą o marnotrawstwie zasobów, gdyż kapitał ludzki i materialny pozostaje niewykorzystany, podczas gdy mógłby być produktywny i przyczynić się do ogólnego wzrostu gospodarczego.

Rola samorządów lokalnych i regionalnych w rewitalizacji miast i znaczenie tej problematyki dla KR-u

KOMITET REGIONÓW

8. Zauważa, że samorzady lokalne i regionalne powinny odgrywać decydującą i główną rolę w opracowywaniu, realizacji, monitorowaniu, rozwijaniu i ocenie całościowych strategii rewitalizacji miast i, ogólnie, w poprawie stanu środowiska miejskiego. Różnorodność europejskich miast i ośrodków miejskich wymaga rozwiązań lokalnych, a przede wszystkim działań na szczeblu lokalnym. Liczne programy i inicjatywy UE pozwoliły uzyskać znaczny zasób wiedzy na temat rozwoju miast, tak na szczeblu europejskim, jak i w poszczególnych miastach. Komitet uważa, że należy zachęcać samorzady europejskie do korzystania z wiedzy zgromadzonej na szczeblu europejskim, zwłaszcza ze wspólnotowego dorobku w tym zakresie.

9. Uważa, że nie brak okazji do działań w zakresie rewitalizacji miast i że strategie w tej dziedzinie powinny uwzględniać liczne czynniki powodujące problemy, z którymi borykają się niektóre obszary miejskie. Pogorszenie koniunktury gospodarczej w ostatnich latach może mieć proporcjonalnie większy wpływ na niektóre obszary miejskie, które ze względu na swą strukturę społeczno-gospodarczą potrzebują więcej czasu na dostosowanie się niż inne części miast. Programy rewitalizacji miast powinny obejmować innowacyjne środki, które przekształciłyby zjawiska właściwe wielkim aglomeracjom w centrach miast w atuty, z których korzystałaby ludność lokalna.

10. Sądzi, że miasta, w ścisłej współpracy ze strefami podmiejskimi, oferują istotne korzyści obywatelom i przedsiębiorstwom, nie tylko jako gospodarcza siła napędowa i jako ośrodki wymiany i handlu, ale także jako czynniki rozwijania swobód indywidualnych, kreatywności, badań naukowych i doskonałości. Borykają się one natomiast z problemami spowodowanymi głównie zmianami stylu życia i przemianami demograficznymi, a przede wszystkim nieodpowiednimi modelami rozwoju miast. Rewitalizacja miast i ich zrównoważony rozwój są obecnie w centrum uwagi licznych samorządów lokalnych i regionalnych w UE, które dążą do połączenia zrównoważonego wzrostu z nowoczesną infrastrukturą (przede wszystkim technologiczną), warunkami pozwalającymi przyciągnąć przedsiębiorstwa oraz z czystym i zdrowym środowiskiem.

11. Uważa, że istnieje już wiele wzorcowych rozwiązań, które nie są jednak wystarczająco rozpowszechnione i stosowane. Z tego względu przypomina swoje zalecenie utworzenia wirtualnej sieci, która propagowałaby wzorcowe rozwiązania wśród regionów i miast europejskich. Komitet uczestniczył w inicjatywach takich jak „Porozumienie między burmistrzami” i „Europejska nagroda dla zielonej stolicy”, a także w monitorowaniu działań związanych z kartą lipską dotyczącą zrównoważonego rozwoju miast europejskich, w ramach grupy ds. rozwoju miejskiego państw członkowskich UE. Ponadto Komitet przyjął ostatnio opinię dotyczącą omawianej problematyki, w tym np. sposobu, w jaki miasta i regiony uczestniczą w realizacji europejskich celów w zakresie zmiany klimatu i w zakresie energii, działań niezbędnych dla promowania efektywności energetycznej oraz europejskiego planu działania na rzecz mobilności w miastach.

Działania UE na rzecz rozwoju miast europejskich

KOMITET REGIONÓW

12. Uważa, że choć w traktatach nie ma wyraźnej mowy o polityce miejskiej UE, to biorąc pod uwagę okres od 1990 r. stwierdzić można znaczne postępy w zakresie rozwoju miast, zarówno jeśli chodzi o programy, jak i o działania prowadzone w miastach. W tym okresie miasta były swego rodzaju otwartymi laboratoriami i uzyskały całkiem dobre wyniki pomimo ograniczonych dostępnych środków.

13. Pragnie podkreślić, że UE może odegrać istotną rolę we wspieraniu strategii rewitalizacji miast. Należałoby zachęcić Komisję, by w oparciu o dorobek w zakresie polityki miejskiej udostępniła szczeblowi lokalnemu – w spójny i usystematyzowany sposób – całą istniejącą wiedzę i środki w dziedzinie rozwoju miast. Powinno to obejmować wszelkie działania europejskie o bezpośrednich skutkach dla rozwoju miast, ze szczególnym

uwzględnieniem działań w dziedzinie spójności, zatrudnienia, kwestii społecznych, środowiska naturalnego, łączności szerokopasmowej i transportu.

14. Z zadowoleniem przyjmuje niedawno zaktualizowany informator o wymiarze miejskim polityki wspólnotowej na lata 2007–2013 opublikowany przez grupę międzyresortową Komisji Europejskiej ds. rozwoju miast. Ponadto Komitet zachęca Komisję do przeanalizowania możliwości uaktualnienia europejskiej agendy miejskiej i nadania jej formalnego charakteru; zostałaby ona dołączona do nowych ram działania lub planu działania na rzecz rozwoju miast, a całościowa rewitalizacja miast byłaby jednym z jej głównych priorytetów, przy czym uwzględnione zostałyby różnorodne warunki, w których wszystkie wymienione plany miałyby być realizowane.

15. Popiera wszystkie istniejące inicjatywy, które przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju miast, a zwłaszcza do całościowej rewitalizacji miast, w kontekście polityki spójności – chodzi tu o część funduszy strukturalnych przeznaczoną dla miast, o audyt miejski, atlas miejski, program Urban i inicjatywę Jessica. Niemniej Komitet zachęca Komisję do dokładnego zanalizowania rezultatów włączenia inicjatywy wspólnotowej Urban do programów operacyjnych w ramach EFRR i do dokonania ich śródrokowej oceny. W świetle tej oceny może okazać się konieczne wyeksponowanie w kolejnym okresie programowania szczególnego charakteru inicjatyw w zakresie rewitalizacji miast w ramach funduszy strukturalnych oraz poprawienie koordynacji z innymi działaniami w ramach europejskiej agendy miejskiej.

16. Wyraża zadowolenie z nowego, reprezentowanego przez program Jessica podejścia do finansowania inicjatyw w zakresie rewitalizacji miast, ponieważ wprowadzono w nim wyraźny związek między finansowaniem a koniecznością opracowania całościowych planów rozwoju miast. Komitet uważa jednak, że przyznawane subwencje są również użytecznym i niezbędnym narzędziem pozwalającym na złagodzenie wad rynku w kontekście rozwoju miast. Jest ponadto zaniepokojony kwestią nagłośnienia programu Jessica, stopniem wyczulenia samorządów lokalnych i regionalnych na omawiane kwestie oraz problemami wdrażania stwierdzonymi na szczelbu państw członkowskich.

17. Jest zdania, że należy wspierać zmiany wprowadzone do rozporządzenia dotyczącego funduszy strukturalnych odnośnie do kwalifikowalności inwestycji na rzecz efektywności energetycznej i wykorzystania energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych w mieszkalnictwie. Jednakże należy szerzej informować o środkach wsparcia w zakresie budownictwa, określonych w najnowszej zmianie do rozporządzenia w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w odniesieniu do kwalifikowalności działań w zakresie budownictwa mieszkaniowego dla zmarginalizowanych społeczności. Należy również bezwzględnie wymagać, by wsparcie to było dostępne w ramach całościowych programów rozwoju miast. Komitet pragnie w związku z tym zaproponować, by w ramach funduszy strukturalnych przeznaczono również środki na wsparcie w dziedzinie mieszkalnictwa na obszarach w szczególnie trudnej sytuacji. Mieszkania odpowiedniej jakości są niezbędnym warunkiem powodzenia programów rewitalizacji miast. Wsparcie finansowe powinno być udzielane wyłącznie w ramach całościowych programów i na ściśle określonych warunkach, aby przyczyniała się do niego ludność lokalna znajdująca się w potrzebie i by nie sprzyjała ono zjawisku wykupywania i odnawiania budynków jedynie w celu podniesienia ich statusu i ceny (ang. *gentrification*).

Trwała rewitalizacja miast

KOMITET REGIONÓW

18. Stwierdza, że miasta UE powinny uczestniczyć w wysiłkach unijnych na rzecz przezwyciężenia kryzysu gospodarczo-finansowego, a także działać na rzecz pogłębienia integracji europejskiej. Trzy dziedziny, które prezydencja hiszpańska podniosła do rangi zasad, jeśli chodzi o rolę rewitalizacji w rozwoju miast są filarami zrównoważonego rozwoju. W chwili wdrażania programów rewitalizacji miast konieczne będzie ich uzupełnienie odpowiednimi priorytetami tematycznymi, które pozwolą na uwzględnienie obecnego środowiska społeczno-gospodarczego. Komitet uważa bowiem, że trzeba będzie postawić na pierwszym miejscu sprawy takie jak: zarządzanie miastami, rola samorządów lokalnych i regionalnych, finansowanie rewitalizacji miast, wkład technologii teleinformatycznych w rewitalizację, znaczenie systemu organizacji i funkcjonowania samorządu dla opracowania i wdrażania programów rewitalizacji miast, miejsce innowacyjności w rewitalizacji, wkład rewitalizacji w rozwój stosunków zewnętrznych i międzynarodowy charakter miast. Jednocześnie Komitet stwierdza, że władze lokalne i regionalne mają do odegrania kluczową rolę w zakresie zadań związanych z rewitalizacją miast, od planowania przestrzennego po planowanie urbanistyczne i jego realizację. Podkreśla również, że od nowej zabudowy miejskiej istotniejsza jest rewitalizacja miast, a od rozrostu miast – poprawa jakości miast już istniejących.

Wymiar gospodarczy rewitalizacji miast – wkład w inteligentny wzrost

KOMITET REGIONÓW

19. Pragnie podkreślić, że ze względu na coraz bardziej międzynarodowy charakter gospodarki przemiany gospodarcze ostatnich lat mogą bardziej dotknąć starsze lub centralne dzielnice miast, które z powodu ich struktury społeczno-gospodarczej dostosowują się wolniej niż inne obszary. Działania w ramach polityki spójności opierają się na podejściu, zgodnie z którym wzrost geograficznie niezrównoważony nie tylko szkodzi spójności społecznej, ale ogranicza również potencjalny wzrost gospodarczy. Sprawdza się to szczególnie na szczeblu lokalnym, jak przykładowo podkreślono w niedawnym raporcie Barki.

20. Podkreśla konieczność pobudzania innowacyjnych działań gospodarczych poprzez tworzenie odpowiednich warunków i zachęt, zaawansowaną infrastrukturę oraz poprzez zasoby ludzkie dzięki kształceniu w perspektywie uczenia się przez całe życie.

21. Uważa, że ochrona materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego miast poprzez rewitalizację ich centrów, przy maksymalnym poszanowaniu ich dziedzictwa historycznego i architektonicznego, wpływa korzystnie na wizerunek, prestiż i siłę przyciągania miast i wspiera różnorodność kulturową,

która w wymiarze gospodarczym odgrywa ważną rolę w rozwijaniu branż twórczych i gospodarki opartej na wiedzy. Jednocześnie różnorodność kulturowa służy rozwojowi lokalnemu poprzez pobudzanie lokalnych miejsc pracy, które często wymagają wysokiego stopnia specjalizacji.

22. Zauważa, że w odniesieniu do procedur i do wyników projekty rewitalizacji miast powinny tworzyć, obejmować i rozpowszechniać wiedzę i innowacyjność.

23. Podkreśla, że strategie rewitalizacji miast powinny uwzględniać liczne czynniki pogarszającej się sytuacji gospodarczej niektórych obszarów miejskich; najistotniejsze wśród nich to funkcjonalne starzenie się budynków, przestarzała infrastruktura i problemy z dostępnością. Wiele przedsiębiorstw opuszcza miasta w poszukiwaniu niższych kosztów funkcjonowania, większej przestrzeni, a wielu pracowników idzie ich śladem, mając nadzieję na osiągnięcie lepszej jakości życia (usługi socjalne, środki transportu) lub na obniżenie kosztów życia (niższe czynsze i korzystniejsze ceny nieruchomości). Aby sprostać oczekiwaniom przedsiębiorstw, które chcą ulokować się w strefach objętych rewitalizacją, odpowiednie programy powinny uwzględniać innowacyjne sposoby wykorzystania dostępnej przestrzeni i poprawę usług w miastach, sprawiając, że wielkomiejskie cechy centrów miast staną się atutem.

24. Przypomina, że problemy z mobilnością w miastach, wynikające głównie z zatorów, dotyczą wielu obszarów miejskich w Europie i że nie można ich rozwiązać wyłącznie poprzez lepszą infrastrukturę lub inwestycje w firmy transportu publicznego. Mobilność w miastach pomnaża możliwości dla ludności i przedsiębiorstw, a tym samym jest czynnikiem konkurencyjności gospodarczej i spójności społecznej. Komitet podkreśla, że wszyscy obywatele powinni mieć dostęp do skutecznych i przystępnych środków transportu publicznego, gdyż mają one podstawowe znaczenie dla przełamania izolacji obszarów w trudnej sytuacji. Komitet podkreśla, że ze względu na szkody ponoszone przez środowisko naturalne w miastach działania służące upowszechnianiu środków transportu miejskiego nieszkodliwych dla środowiska (projekty badawcze i pokazy dotyczące pojazdów niskoemisyjnych lub bezemisyjnych, działania na rzecz innych sposobów przemieszczania się, takich jak wspólne korzystanie z samochodu oraz promowanie korzystania z rowerów w miastach) zyskują coraz bardziej na znaczeniu. Komitet potwierdza swoje poparcie dla przygotowania planu zrównoważonej mobilności w miastach, przynajmniej dla wielkich miast, i zaleca wprowadzenie na szczeblu UE środków zachęcających, takich jak uzależnienie finansowania projektów transportu miejskiego od opracowania planów w zakresie zrównoważonego transportu miejskiego oraz zawarcia publiczno-prywatnych umów partnerskich dotyczących mobilności.

25. Podkreśla konieczność zainicjowania działań wzmacniających przedsiębiorczość poprzez zachęty dla wybranych grup ludności, tworzenie organizmów wspierających ducha przedsiębiorczości i organizowanie doraźnych imprez w tej dziedzinie. Uznaje w tym kontekście istotną rolę, jaką w stymulowaniu gospodarki może odegrać inteligentny rozwój poprzez wspieranie kobiet przedsiębiorców.

Wymiar ekologiczny rewitalizacji miast – wkład w zrównoważony wzrost

KOMITET REGIONÓW

26. Zauważa, że wymiar ekologiczny rewitalizacji miast wymaga uznania za główne priorytety następujących trzech kwestii: zmiany klimatu, walki z zanieczyszczeniem zasobów naturalnych spowodowanym działalnością ludzką i, szerzej, rentownego wykorzystania tych zasobów oraz ochrony siedlisk naturalnych.

27. Jest przekonany, że choć Europa jest już obszarem gęsto zabudowanym, to wszystko wskazuje na to, iż trwać będzie tendencja do rozrostu obszarów miejskich w niektórych strefach, zwłaszcza w najbardziej dynamicznych aglomeracjach dużej i średniej wielkości. W miarę, jak miasta rozrastają się, mogą one potencjalnie niszczyć niektóre zasoby naturalne i pogarszać jakość gleb i wody. W związku z tym Komitet podkreśla, że całościowe programy rewitalizacji miast mogą zatrzymać, a nawet odwrócić tę tendencję dzięki zahamowaniu nieograniczonej rozbudowy miast i rewitalizacji środowiska miejskiego.

28. Zauważa ponadto, że w obecnym wieku oczekiwane jest przyspieszenie tempa zmiany klimatu i podnoszenia się poziomu mórz z powodu emisji gazów cieplarnianych produkowanych przez człowieka. Perspektywa ta stanowi coraz większe wyzwanie zwłaszcza dla zabudowanych obszarów nadmorskich, które będą musiały ponieść istotne koszty, ponieważ m.in. niezbędne są duże środki finansowe na podjęcie działań w zakresie ochrony wybrzeży i ochrony przeciwpowodziowej. Potwierdza ona także znaczenie prac, które prowadzi grupa ds. rozwoju miejskiego państw członkowskich nad ramami odniesienia dla zrównoważonego rozwoju miast europejskich, które – obok problemów ekologicznych charakterystycznych dla obszarów miejskich – powinny również obejmować kwestię zmiany klimatu, ograniczenia jej skutków i dostosowania do niej.

29. Nadaje rangę istotnego priorytetu kwestii zwalczania zanieczyszczenia zasobów naturalnych przez człowieka; uważa, że jest to ważny aspekt rewitalizacji miast i przywiązuje szczególną wagę do działań w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniom. Ponadto Komitet równie dobitnie podkreśla, jak ważne jest czuwanie nad monitorowaniem i ograniczaniem stosowania materiałów oddziaływujących na środowisko naturalne oraz przeprowadzanie takiej oceny podczas całego ich cyklu życia (produkcja, stosowanie, unieszkodliwianie).

30. Podkreśla, że renowacja istniejących budynków w celu poprawy ich efektywności energetycznej jest jednym z najtańszych sposobów wypełnienia zobowiązań z Kioto w zakresie zmiany klimatu. Szacuje się, że emisje CO₂ pochodzące z budynków i koszty związane z energią można by zmniejszyć o 42 %.

31. Zauważa, że miasta są odpowiedzialne za 70 % emisji gazów cieplarnianych i że karta lipska wzywa je do ograniczenia emisji dwutlenku węgla, ochrony zasobów naturalnych i różnorodności biologicznej, ograniczania zużycia energii i promowania dostępu do najważniejszych usług publicznych. Dlatego też

Komitet podkreśla, że konieczne jest podjęcie natychmiastowych środków ograniczających zużycie energii w miastach, przede wszystkim dzięki odpowiedniemu zarządzaniu energią, a także dzięki produkowaniu energii ze źródeł odnawialnych. Podobne działania należy podjąć w dziedzinie budownictwa w celu osiągnięcia wysokiego poziomu efektywności energetycznej.

32. Wyraża zadowolenie z zawarcia „Porozumienia między burmistrzami” obejmującego niemal 3 000 miast europejskich, które zobowiązały się do przekroczenia celu „3 x 20 %” będącego minimalnym prawnie ustanowionym progiem dla UE w perspektywie roku 2020. Inicjatywa ta, a także europejska nagroda „zielonej stolicy” zostały ogłoszone przez Komisję Europejską i uzyskały poparcie i wyrazy zachęty ze strony Komitetu Regionów, który dąży ponadto do rozszerzenia „Porozumienia” na szczebel regionalny.

33. Uznaje znaczenie terenów zielonych i zbiorników wodnych w programach rewitalizacji miast. Mają one istotny wkład w poprawę klimatu w miastach, gdyż oddziałują odświeżająco, dostarczając czystego powietrza, filtrując zanieczyszczenia i ograniczając hałas. Ponadto rekreacyjne tereny zielone sprawiają, że życie w miastach jest przyjemniejsze i przyczyniają się do spójności społecznej. Obecność zieleni w miastach powinna być powszechnym celem.

34. Zwraca uwagę na wyczerpywanie się zasobów wodnych w skali światowej i apeluje, by programy rewitalizacji miast uwzględniały ochronę tych zasobów, a zwłaszcza wody pitnej, a także właściwe nimi zarządzanie i wdrażanie procesów zastępczych w ich eksploatacji. Należy ograniczyć ilość wody zużywanej w miastach.

35. Sądzi, że jakość estetyczna zabudowy jest decydującym czynnikiem, jeśli chcemy, by miasta skutecznie stawiały czoła konkurencji międzynarodowej, były atrakcyjne i gwarantowały ludności odpowiednią jakość życia; proponuje, by podjęto działania obejmujące aspekt twórczości architektonicznej i artystycznej.

36. Uznaje wartość biotopów i uważa za istotny priorytet ich ochronę i zarządzanie nimi wokół miast lub w ich pobliżu; jest to ważny czynnik rewitalizacji miast, który należy połączyć z działaniami informacyjnymi i podnoszącymi świadomość obywateli w zakresie środowiska naturalnego.

37. Zauważa, że miasta mają ściśle związki z otaczającymi je regionami, zwłaszcza z dynamicznymi przedmieściami i powinny tymi związkami odpowiednio zarządzać.

Aspekty społeczne rewitalizacji miast – wkład w osiągnięcie znaczącego wzrostu

KOMITET REGIONÓW

38. Zauważa, że przemiany społeczno-demograficzne spowodowały, że ludność wielu miast porzuciła starsze obszary miejskie i przeniosła się do nowszych dzielnic położonych na

peryferiach, do zabudowanych obszarów na granicach miast lub nawet do nowych miejscowości wokół wielkich aglomeracji. Wśród przyczyn tej migracji wymienić można dostępność tańszych i bardziej atrakcyjnych mieszkań, lepszą jakość życia lub szerszą ofertę usług. Osoby o dochodach przewyższających średnią, które opuściły miasta w ostatnich dziesięcioleciach, wracają do nich bardzo powoli dzięki powodzeniu niektórych programów rewitalizacji. W związku z tym Komitet podkreśla, że na podupadłych obszarach miejskich należałoby podejmować starania, by miasta ponownie stały się atrakcyjne, zdolne do zaspokojenia aspiracji wszystkich mieszkańców, niezależnie od dochodów.

39. Podkreśla, że mieszkalnictwo do tej pory należy do najważniejszych zagadnień rewitalizacji miast, a jednym z jego głównych celów jest poprawa warunków życia grup ludności znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

40. Uważa, że dla większości obszarów miejskich głównym wyzwaniem jest pogłębianie się nierówności społecznych. Różnice między dzielnicami wiążą się z powstawaniem gett społeczno-geograficznych, czego przyczyną jest niekiedy niewłaściwa polityka mieszkaniowa, ograniczanie oferty usług do stref bogatych, bez uwzględniania biedniejszych przedmieść. W związku z tym nowy cel spójności terytorialnej włączony do traktatu lizbońskiego powinien zachęcić wszystkie szczeble sprawowania rządów do uwzględnienia tych dysproporcji we wszystkich działaniach sektorowych w miastach w ramach całościowych strategii rewitalizacji miast. Komitet podkreśla w związku z tym, że zrównoważone miasto powinno się opierać na solidarności miejskiej, polegającej na aktywnym przeciwdziałaniu wykluczeniu i dyskryminacji oraz na wzmacnianiu spójności społecznej pomiędzy dzielnicami, kategoriami społeczno-zawodowymi i ludnością różnego pochodzenia. Solidarność miejska powinna być wyrazem naszego dążenia do bardziej integracyjnego i spójnego społeczeństwa europejskiego.

41. Sądzi, że potrzebne będą szczególne wysiłki na rzecz odpowiedniej integracji imigrantów w miastach, gdyż jest to droga do rozwiązania problemów w tym zakresie.

Partnerstwo w rewitalizacji miast

KOMITET REGIONÓW

42. Podkreśla, że do programów rewitalizacji miast należy bezwzględnie włączyć obywateli, sektor prywatny i stowarzyszenia a w centrum takiego partnerstwa umieścić społeczności lokalne. Rewitalizacja jest zawsze stopniowym, niekończącym się procesem; nie można tu też zastosować standardowych rozwiązań. Jednak szeroki udział zainteresowanych podmiotów pomoże wyciągnąć wnioski z udanych projektów i uniknąć powtórzenia błędów. Samorządy lokalne i regionalne odgrywają pod tym względem zasadniczą rolę, gdyż gromadzą różne podmioty gospodarcze i społeczne i prowadzą ukierunkowane działania. Dokumenty związane z planowaniem przestrzennym i urbanistycznym umożliwiają wszystkim organom administracji spotykać się i uzgadnianie polityki.

Priorytety tematyczne

KOMITET REGIONÓW

43. Uważa, że w następnym okresie programowania przejście od renowacji miast skoncentrowanej na środowisku naturalnym i kształtowanym przez człowieka do rewitalizacji powinno prowadzić do poszerzenia zakresu interwencji za pomocą szeregu priorytetów tematycznych, tak aby miasta europejskie odpowiadały w przyszłości oczekiwaniom obywateli, posiadały infrastrukturę i warunki pozwalające na wykorzystanie wiedzy i kompetencji zawodowych pracowników, stanowiły trwałe i atrakcyjne środowisko życia, pracy i odpoczynku, oferowały wszystkim bez wyjątku jak najwięcej możliwości i korzystały jak najoszczędniej z zasobów naturalnych, a tym samym funkcjonowały zgodnie z zasadami konkurencyjnej i niskoemisyjnej gospodarki.

Zarządzanie strategiami rewitalizacji miast

KOMITET REGIONÓW

44. Podkreśla konieczność traktowania rewitalizacji miast jako ciągłego i całościowego procesu, opartego na długoterminowej wizji rozwoju miast. Odpowiednie zarządzanie programami rewitalizacji miast musi się zaczynać już w fazie analizy. Należy korzystać z wiarygodnych źródeł, używać przemyślanych i porównywalnych wskaźników i solidnych danych gospodarczych, brać pod uwagę cechy społeczne i ekologiczne danego obszaru. W tej dziedzinie szczególne znaczenie mają prace w ramach audytu miejskiego Komisji Europejskiej i obecne działania związane z ramami odniesienia dla zrównoważonego rozwoju miast europejskich.

45. Stwierdza, że potrzebne są nowe sposoby organizacji działań na rzecz miast, w ramach których rewitalizacja będzie opracowywana na szczeblu lokalnym i regionalnym przy wsparciu szczebla krajowego i europejskiego; uważa, że władze lokalne powinny kierować rozwijaniem polityki w zakresie spójności, integracji i współpracy, a tym samym zagwarantować na ich obszarze zachowanie zasobów naturalnych oraz właściwy z punktu widzenia ekologicznego rozwój, promując jednocześnie i rozwijając dialog między różnymi przejawami różnorodności kulturowej. Aby zwiększyć skuteczność działań publicznych, wiele samorządów lokalnych i regionalnych opracowało nowe formy zarządzania miastami, dzięki czemu programy rewitalizacji miast są bliższe lokalnym realiom. Całościowe działania na rzecz miast obejmują poprzez różne mechanizmy uczestnictwa nie tylko władze publiczne, ale także innych partnerów, a także często ludność danego obszaru; w niektórych krajach podejście takie przyjmuje formę umów lub przymierzy. Komitet jest przekonany, że większy udział ludności i rola przynajmniej społecznościom miejskim sprzyjają zgromadzeniu kapitału społecznego niezbędnego dla powodzenia polityki na rzecz rozwoju miast.

46. Wyraża opinię, iż programy rewitalizacji miast powinny obejmować gwarancję, że wykorzystane zostaną jak najlepiej odpowiednie środki przekazu, w formie drukowanej i elektronicznej, na rzecz informowania, komunikowania i upowszechniania wiedzy na temat programów i sposobów uczestnictwa (referenda lokalne, zgromadzenia, demokracja *online* itp.). Programy rewitalizacji miast powinny stać się częścią procesu nauki związanego z rozwojem miast w UE i przyczynić się do uświadomienia obywatelom związanych z nimi perspektyw i napotkanych problemów.

47. Uznaje, że zgodnie z zasadą pomocniczości kwestie związane z rewitalizacją i rozwojem miast można rozwiązywać najbardziej skutecznie na szczeblu lokalnym. Niemniej Komitet jest zdania, że wsparcie ze strony UE może przynieść oczywistą korzyść, jeśli chodzi o rozwój miast, pod warunkiem wykazania, że podjęcie działań ze strony UE jest konieczne do łatwiejszego rozwiązania problemów wpływających na spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną Unii. Komitet uważa w związku z tym, że podstawą polityki rewitalizacji i rozwoju miast powinien być „europejski dorobek prawny w zakresie miast” obejmujący istniejące instrumenty prawne, inicjatywy polityczne i mechanizmy wymiany doświadczeń i najlepszych wzorców postępowania między miastami. Komitet przypomina, że przy opracowywaniu odpowiednich strategii należy także przestrzegać zasady proporcjonalności oraz mieć na względzie szerszy kontekst terytorialny.

48. Wskazuje na to, że dotacje unijne mogą być szczególnie przydatne do zachęcania władz lokalnych do współpracy w ramach funkcjonalnego regionu miejskiego. Znaczy to, że odpowiedzialność finansową za grupy ludności i dzielnice miast zagrożone wykluczeniem mogą wspólnie ponosić całe regiony. Unijne instrumenty finansowe powinny być dostępne dla funkcjonalnych regionów miejskich pod warunkiem, że od władz lokalnych będzie się wymagało skutecznej współpracy przy przyznawaniu ich własnych środków.

Finansowanie rewitalizacji miast

KOMITET REGIONÓW

49. Stwierdza, że programowanie w zakresie rozwoju ma na celu raczej zaspokojenie pewnych potrzeb niż budowanie przyszłości. W ramach analizy tego zagadnienia środki finansowe przeznaczone na programy rewitalizacji miast powinny stanowić odrębny parametr, co przyczyni się do ich realizacji i skuteczności. Kwestie, które trzeba będzie wziąć pod uwagę to m.in. proporcja środków krajowych i lokalnych, sposoby finansowania programów (regularnie czy jednorazowo), łączenie finansowania państwowego i kapitału prywatnego, podatki lokalne, pożyczki, ocena korzyści z operacji odnowy, podział wydatków między poszczególnych użytkowników i beneficjentów, pochodzenie środków i strategiczna wartość subwencji publicznych oraz ich proporcje. Konieczne będzie zwłaszcza opracowanie mechanizmów finansowania i realizacji programów rewitalizacji miast. O ile można liczyć na to, że instrumenty takie jak fundusze na rzecz rozwoju obszarów miejskich lub „3J” (Jessica, Jeremie, Jaspers) wniosą odpowiedni wkład, to szczególnie i wyniki pozostają sprawą otwartą.

50. Twierdzi, że wkład wolontariatu w programy rewitalizacji miast nie został jeszcze odpowiednio oceniony i zauważa, że jeśli chodzi o przyszłe interwencje, to osobnym polem badań będzie rozwój i wzmocnienie przedsiębiorczości oraz uwzględnienie jej na szczeblu samorządu lokalnego oraz w programach rewitalizacji miast.

Wkład technologii teleinformatycznych w rewitalizację miast

KOMITET REGIONÓW

51. Stwierdza powszechną zgodność co do tego, że rewolucja komunikacyjno-informatyczna ma istotne skutki dla organizacji, funkcjonowania i struktury miast europejskich. Należy położyć szczególny nacisk na to, by programy rewitalizacji miast obejmowały działania na rzecz rozbudowy zaawansowanej technicznie infrastruktury informatycznej i komunikacyjnej oraz opracowania aplikacji i treści poprawiających jakość życia obywateli i funkcjonowanie usług publicznych, podnoszących poziom usług sektora prywatnego i zachęcających do korzystania z tych narzędzi.

52. Sądzi, że nieuniknione jest pojawienie się zagrożeń w miarę wykorzystywania istniejących możliwości. Ochrona i bezpieczeństwo aplikacji i wymiany danych, ochrona danych osobowych oraz poszanowanie życia prywatnego i samych obywateli są sprawą podstawową, wymagającą jeszcze dogłębnej pracy. Jednocześnie wykorzystanie technologii informatycznych w dziedzinie bezpieczeństwa w miastach budzi istotne pytania na temat demokratycznego funkcjonowania społeczeństwa. Plany dotyczące rewitalizacji miast powinny obejmować toczącą się już w tej sprawie debatę i przynieść rozwiązania związanych z tym problemów.

53. Stwierdza, że najbardziej zaawansowane aplikacje, korzystając z infrastruktury przewodowej i bezprzewodowej, prowadzą do tworzenia środowisk wirtualnych (otoczenie miejskie, miasto cyfrowe, miasto powszechnie dostępne), będących przestrzenią interakcji i spotkań obywateli. Miasto cyfrowe to równoległy świat, który należy uwzględnić w programie dotyczącym rewitalizacji miast.

Innowacyjność i kształcenie w rewitalizacji miast

KOMITET REGIONÓW

54. Uważa, że wspieranie innowacyjności spowoduje poprawę wyników miast i przyczyni się do ich zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Programy rewitalizacji miast powinny zatem obejmować tworzenie warunków, infrastruktury i zachęt dla innowacyjności.

55. Sądzi także, że tworzenie placówek kształcenia, należących do aktywnych podmiotów życia gospodarczego w miastach, powinno stać się priorytetem strategicznym rewitalizacji.

56. Jest ponadto przekonany, że rewitalizacja miast powinna prowadzić do zacieśnienia więzów między edukacją, przedsiębiorczością, badaniami naukowymi i innowacyjnością oraz do tworzenia nowych innowacyjnych przedsiębiorstw.

Znaczenie organizacji i funkcjonowania samorządów lokalnych dla opracowania i realizacji programów rewitalizacji miast

KOMITET REGIONÓW

57. Uważa, że określenie, czy istnieje potrzeba programu rewitalizacji, opracowanie takiego programu, monitorowanie jego realizacji, jego ewentualny przegląd oraz jego końcowa ocena są działaniami wymagającymi aparatu administracyjnego posiadającego minimum odpowiednich kompetencji w zakresie administracji i zarządzania; jego obecność powinna być zatem zapewniona we wszystkich władzach lokalnych i regionalnych. Są to działania niezbędne, które wymagają włączenia do programów rewitalizacji miast działań wzmacniających potencjał samorządów lokalnych. Tytułem przykładu można tu przytoczyć takie środki jak rozwój zarządzania systemami informacji lub systemów informacji geograficznej, które ułatwiają działania i udoskonalają proces decyzyjny, a także wprowadzenie procedur certyfikacji (ISO, EMAS itp.), które podnoszą jakość usług świadczonych obywatelom. W opracowywaniu rewitalizacji miast najistotniejsze powinny być działania, które zagwarantują, że władze lokalne funkcjonować będą zgodnie z wizją stawiającą na pierwszym miejscu obywatela. Osiągnięcie odpowiedniej organizacji samorządów lokalnych i regionalnych stanowi zarazem wyzwanie i niezbędny warunek wstępny realizacji programów rewitalizacji miast, która musi zatem uwzględniać ten aspekt.

Znaczenie rewitalizacji miast dla rozwoju stosunków zewnętrznych

KOMITET REGIONÓW

58. Stwierdza, że działania na rzecz rozwoju i promocji miast (marketing miejski) oraz ich tożsamości (tworzenie marki miasta) stanowią integralną część działań władz lokalnych i regionalnych. W coraz bardziej umiędzynarodowionym świecie rośnie konkurencja miast w zakresie przyciągania kapitału, inwestycji

i wykwalifikowanej siły roboczej. Miasta wzbogacają plany rozwoju, aby pozyskać zasoby i środki zapewniające dobrobyt swym mieszkańcom. Konkuruje one, by organizować ważne imprezy sportowe, handlowe i kulturalne (wielkie wydarzenia), co jest tylko jednym, najłatwiej zauważalnym, przejawem ich rywalizacji.

59. Zauważa, że oprócz konkurencji miasta rozwijają także współpracę. W UE łączenie ich w sieci tematyczne czy geograficzne jest szczególnie rozwinięte dzięki ukierunkowanym inicjatywom UE (Urbact, Interact, Jumelage itp.). Szczególnie użytecznym narzędziem stała się wymiana wzorcowych rozwiązań. Działania prowadzące do nadania miastom europejskim międzynarodowego charakteru powinny również wchodzić w zakres programów rewitalizacji miast.

II. WNIOSKI I ZALECENIA

KOMITET REGIONÓW

60. Uważa, że w ramach opracowania strategicznych decyzji dotyczących przyszłego okresu programowania (2014-2020) UE powinna uznać strategiczne znaczenie rewitalizacji miast i czuwać nad wzmocnieniem wymiaru miejskiego we wszystkich obszarach polityki, aby miasta stały się ponownie laboratoriami badawczymi, jednak przyjmując tym razem dużo bogatszy program, który pomoże Europie wyjść z kryzysu gospodarczo-finansowego.

61. Proponuje ustanowienie inicjatywy „Rewitalizacja na rzecz inteligentnych miast europejskich sprzyjających włączeniu społecznemu i opartych na zasadach zrównoważonego rozwoju”. Miasta UE mogą stać się doskonałym polem realizacji siedmiu projektów przewodnich, o których mowa w komunikacie Komisji „Europa 2020: strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”⁽²⁾.

62. Uważa, że nadszedł czas, by podjąć decyzje w tym kierunku. Podczas debaty na temat ram budżetowych na przyszły okres programowania, jak również podczas opracowywania budżetu na bieżący okres, należy jasno poruszyć kwestię finansowania rewitalizacji miast.

Bruksela, 9 czerwca 2010 r.

Przewodnicząca
Komitetu Regionów
Mercedes BRESSO

(2) COM(2010) 2020 wersja ostateczna.